

Wachten op een kind

Meditatie ds. Gerard Rinsma
zondag 24 december 2017
vierde Advent

OVERWEGING

Gemeente rond heer Jezus Christus, lieve mensen,

Toen ik nog in Roermond woonde, kon je niet om Maria heen. Overall kom je haar beeltenis tegen: op de plekken waar vroeger de waterputten zich bevonden stond zij in een nis. Op wandelwegen en routes vind je kapelletjes en natuurlijk is hier de kapel in 't Zand met het beroemde Mariabeeld, gevonden ooit in een waterput.¹

Maar tot mijn grote verbazing trof ik datzelfde Maria-beeldje aan hier in Leeuwarden: geschonken uit dankbaarheid. En toen ik daar in november opnieuw stond voor een oecumenische doopviering, werd ik getroffen door de woorden van de plaquette:

In deze kapel stond van 11 februari – 11 juni 1945 't miraculeus beeld van O.L. Vrouw in 't zand uit Roermond, voor duizenden geëvacueerde uitgesteld door Mgr. dr. G. Lemmens, bisschop van Roermond, zelf balling. Op 3 augustus 1947 plaatste hij namens oud evacués van Roermond en omgeving een copie uit dank voor gastvrijheid en behouden thuiskomst.² En ik dacht: zouden de vluchtelingen van nu ons later ook zo dankbaar zijn als de Limburgers toen?

Ik keek nog eens naar het beeldje, dat nu veilig achter plexiglas

¹ Deze legende werd voor het eerst opgeschreven door Joannes Georgius Guilhelmi in zijn boek *Den Roomschen pelgrim* (Roermond, 1699).

Een Pools edelman, die in de 15e eeuw leefde, Wendelinus geheten, had zijn vaderland verlaten om God in stille afzondering en onbekend te kunnen dienen. Na vele omzwervingen vond hij werk als schaapherder bij de pachter van Muggenbroekerhof. Dagelijks trok hij met zijn kudde naar een geliefkoosde plaats: een dorre, met hei begroeide zandheuvel, buiten de stad Roermond, 'in gen Saende', waarop zich een waterput bevond. Toen hij weer eens zijn kudde schapen wilde laten drinken en daartoe een emmer water uit de put omhoog haalde, zag hij in die emmer een Mariabeeldje liggen. Hij bevestigde het in een nisje aan een boom bij de put. Het beeldje ontdekte zo 'n grote verering vanuit de stad dat de pastoor van Roermond besloot het naar de 'Moderkirck' in de stad over te brengen. De volgende dag echter was het beeldje weer terug aan de boom bij de waterput ten teken dat O.L. Vrouw dáár, 'in gen Saende' vereerd wenste te worden. Vervolgens werd op plek waar het beeldje gevonden werd een kapel gebouwd.

Er was echter ook behoefte om deze opmerkelijke gebeurtenis te vieren en dus werd in 1785 het vinden van het beeldje vastgesteld op 'ten minsten in 't jaer 1435', wat aanleiding gaf tot een groot 350-jarig jubileumfeest.[3] Toen later bekend werd dat de kapel niet kort na 1435, maar in 1418 gebouwd werd, werd het jaar 1435 toch aangehouden. Op die manier werden in 1835, 1885, 1935 en 1985 nog jubileumfeesten gehouden.

Vanwege het genadebeeldje groeide de kapel uit tot een bekend bedevaartsoord. De bedevaart naar Onze Lieve Vrouwe in 't Zand gaat in ieder geval terug tot de 17e eeuw. De bedevaart naar Maria in 't Zand is nog altijd een van de grootste in Limburg en daarmee in heel Nederland.

² Ik voelde mij op die plek altijd heel protestants worden, maar ik begreep wel dat het beeldje veel voor mensen betekend had. Zoveel zelfs, dat het in het laatste oorlogsjaar bij de evacuatie van de stad niet mocht achterblijven, maar door de rector van de kapel in een koffer werd meegenomen naar het relatief veilige Leeuwarden. En na een verre en gevaarlijke treinreis (met beschietingen op Duits grondgebied) kreeg ook dit beeldje een onderdak in de Friese hoofdstad. Op 11 februari werd het door de bisschop van Roermond, Guillaume Lemmens, in de doopkapel van de Leeuwarder Sint-Bonifatiuskerk geplaatst, waar het tot 12 juni van dat jaar zou blijven.

was opgesteld. En ik was blij dat het na de roof in 2013 terug was gezet op haar oude plek. Want het herinnerde me aan de verhalen van stads-
genoten, gemeenteleden, herinnerde me aan het Verdriet van Roermond van cineast Louis van Gasteren en op het oude kerkhof aan de eenvoudige witte houten kruisen met daarop de namen van baby's, die de evacuatie niet hadden overleefd. Net zoals nu.

Maar wat ik in mijn limburgse jaren ontdekt heb, is de troost, die katholieken ervoeren in de devotie, aanbidding van Maria. Misschien wel, omdat ze beseften, voelden dat Maria één van hen was; een moeder, die ook een kind had verloren.

<i>Wees gegroet, Maria, vol van genade.</i>	<i>je bent begenadigd,</i>
<i>De Heer is met U.</i>	<i>de Heer is met je.</i>
<i>Gij zijt de gezegende onder de vrouwen,</i>	<i>De meest gezegende ben je van alle</i>
<i>En gezegend is Jezus, de Vrucht van</i>	<i>vrouwen,</i>
<i>Uw schoot.</i>	<i>en gezegend is de vrucht van je schoot!</i>
<i>Heilige Maria, Moeder van God,</i>	<i>Maria, moeder van Jezus,</i>
<i>Bid voor ons, zondaars,</i>	<i>wees met ons</i>
<i>Nu en in het uur van onze dood.</i>	<i>in de stilte</i>
<i>Amen.</i>	<i>vandaag</i>
<i>Gegroet Maria,</i>	<i>en tot in het uur van ons heengaan.</i>

3

Maar zo groot men haar in de katholieke kerk heeft gemaakt, zo klein bij ons in de protestantse kerk.⁴ Je vindt Maria bij ons in onze protestantse

³ Het Weesgegroet (Latijn: Ave Maria) is een gebed gericht aan de Heilige Maagd Maria, de moeder van Jezus Christus. Het neemt een belangrijke plaats in binnen het rozenkransgebed
Het eerste gedeelte van het gebed komt uit Lucas 1:28 (de begroetingswoorden van de aartsengel Gabriël). Wees gegroet, vol van genade, de Heer is met u.
Het tweede gedeelte van het gebed komt uit Lucas 1:42 (de bezegeningswoorden van Elisabet, de nicht van Maria). U bent de gezegende onder de vrouwen, en gezegend is de vrucht van uw schoot!
Het derde gedeelte van het gebed komt van de traditie. De titel moeder van God is door het Concilie van Efeze (431) goedgekeurd. Rond de zestiende eeuw is dit laatste deel aan het gebed toegevoegd.
Heilige Maria, moeder van God, bid voor ons zondaars, nu en in het uur van onze dood
De woorden 'Maria' en 'Jezus' zijn aan het eerste, respectievelijk 2e deel toegevoegd (zie onder). Pas na de elfde eeuw is het gebruik van het Weesgegroet vast te stellen uit bronnen. Volgens Thomas Aquinas waren de genoemde toevoegingen van de woorden 'Maria' en 'Jezus' de enige aan de tekst uit het evangelie. Het derde deel van het gebed is dus later ontstaan. Rond het concilie van Trente (16e eeuw) is het derde deel officieel toegevoegd.

⁴ Ave Maria in de oecumene door ds. Herman F. de Vries Hoe moet een Protestant deelnemen aan het gebed tot Maria? Je hoeft niet tot haar te bidden. Je mag wel met haar spreken. Of met haar verkeren. Gedachten delen. Troost ontvangen. Zoals ik ook Mozes of Paulus regelmatig mag ontmoeten in de prediking en catechese, zo wil ik ook de moeder van mijn Heer ontmoeten, en met haar de vraag stellen wie Jezus als Zoon, als Heer, als Koning toch is. Haar niet negeren, en zeker niet ontkennen. Wie de zoon erkent, erkent ook altijd de moeder; je doet de zoon tekort als je zijn moeder negeert. Eigenlijk zat ik wat op een dood punt. Na een 100-tal lezingen over

kerken maar nauwelijks terug. Beducht voor het voetstuk, waar ze in de katholieke kerk op geplaatst is. Uit verzet tegen haar vergoddelijking en alle beeld- en legendevorming rond haar persoon. Daarom vieren wij niet het feest van de aankondiging van de geboorte op 25 maart; Calvin en Luther hebben alle Maria feesten geschrapt.⁵

Maar van wie, vraag ik dan aan de protestanten, van wie heeft Jezus dan leren kijken naar de arme Lazarus, naar de blinde bedelaar, naar de hongerige menigte, die hem gevolgd was? Van wie heeft Jezus geleerd zich niet te schamen voor hoeren en tollenaars? En van wie het oordeel over de rijken, de Farizeeën, de Sadduceeën en andere hooggeplaatsten? Als niet z'n moeder hem had leren kijken met de ogen van het hart? Als niet z'n moeder zo gezongen had?

Laten we het maar gewoon zeggen: alle deze dingen heeft Jezus van z'n moeder geleerd. Denk erom, jongen, dat je niemand veracht, denk erom dat je je niet laat betoveren door schijn en macht. Denk erom,

mijn boek 'Maria, een weg tot Christus' had ik het dode punt bereikt. Vanaf 2000 enthousiast Maria ter sprake gebracht, maar hoe nu verder? Ik hoorde mezelf over Maria praten en de Geest was er uit. Hetzelfde verhaal steeds maar weer opnieuw. Alsof je de preek van zondag nog 100 keer ergens anders houdt. De tekst van het oecumenische Ave Maria werd echter beproefd en geproefd, en tenslotte lag daar een tekst ... waarvan ik toch ook weer niet wist wat ik daar mee zou moeten doen. Toch is zonder mijn invloed de tekst van een melodie voorzien. Een verrassing! Nog groter werd mijn verbazing en verwondering toen ik vernam dat het lied in een liederenbundel zou worden opgenomen. In april 2013 werd de bundel van componist Chris Fictoor aangeboden aan bisschop Gerard de Korte en Arjan Plaisier (scriba van de Generale Synode van de Protestantse Kerk in Nederland). Makkelijk is het niet om Maria bekend te maken in de wereld. De moeite die het kost wordt opgeheven door het geloof dat Maria zichzelf bekend maakt. Ik ben in ieder geval voorbij het dode punt. Er is geen weg meer terug. Binnen de Reformatie zal Maria steeds meer aan het licht komen en de eer ontvangen die zij verdient. De één zal meer met haar hebben dan de ander. Voor allen is zij echter de moeder van Christus. Daar ik van Christus houd, houd ik ook van Zijn moeder. Niemand die haar kan ontkennen of negeren. Maria doet er toe. Zij leidt ons tot de Levende. En daar kunnen we in oecumenisch verband best van zingen.

*Gegroet Maria,
je bent begenadigd,
de Heer is met je.
De meest gezegende ben je van alle vrouwen,
en gezegend is de vrucht van je schoot!
Maria, moeder van Jezus,
wees met ons
in de stilte
vandaag
en
tot in het uur van ons heengaan.*

Proeve (3) van een oecumenische versie van het 'Ave Maria' door Herman F. de Vries 2012

⁵ Lange tijd is Maria Boodschap als een uitgesproken Mariafeest gezien, maar het Tweede Vaticaans Concilie – een bisschoppenvergadering die in de jaren zestig van de 20e eeuw werd gehouden – bepaalde dat 25 maart op de eerste plaats is Christusfeest is, het gaat namelijk om de aankondiging van zijn geboorte.

jongen, dat je niet alleen naar de buitenkant kijkt, maar op zoek blijft naar het hart van de mensen.

En dan vraag ik me af: van wie heeft Maria dat dan weer geleerd. Lucas de evangelist weet alleen dit: het antwoord van Maria op de boodschap van de engel Gabriël: zie de dienstmaagd van de Heer, mij geschiede naar uw woord.

Spreekt hieruit niet een ontvankelijkheid: openstaan voor de ongedachte boodschap van de engel. Zie de dienstmaagd van de Heer, mij geschiede naar uw woord. ⁶Haar hele leven wordt op z'n kop gezet, maar ze voegt zich zo grandioos in dit wonderlijke plan van God,. Daar spreekt zo'n overgave uit, dat ik er jaloers op worden kan. Ze levert zich uit aan god, in vertrouwen op zijn volkomen liefde. Maar tegelijk heeft ze in haar zoon het vuur ontstoken: het vuur voor gerechtigheid; het vuur voor de medemens in de knel. En denk ik de hoop. De hoop op een ommekeer, de hoop op een einde aan de onderdrukking en bezetting, de hoop op een koninkrijk van vrede en gerechtigheid. Misschien heeft ze daar wel van gezongen. Nee sterker nog: daar heeft ze van gezongen. En wellicht ook haar zoon voorgezongen.

*Hij toont zijn macht en de kracht van zijn arm
en drijft uiteen wie zich verheven wanen,
heersers stoot hij van hun troon
en wie gering is geeft hij aanzien.
Wie honger heeft overlaadt hij met gaven,
maar rijken stuurt hij weg met lege handen.⁷*

Nee: dit is niet de moeder van Let it Be. Dit is de moeder van The Times They are A Changin. Dit is het geluid van Mavis Staples, die al meer dan 60 jaar onafgebroken zingt. Voor vrijheid van zwarte mensen, voor respect voor zwarte mensen,⁸ voor een verdraagzaam en een eerlijk Ameri-

⁶ Lucas 1:35

⁷ Lucas 1:38

⁸ Gijsbert Kamer 17 november 2017, 02:00

Mavis Staples zingt over een onverdraagzaam en oneerlijk Amerika - en het klinkt prachtig CD (pop) - If All I Was Was Black Voor de derde achtereenvolgende keer liet soul- en gospelvedette Mavis Staples haar album produceren door Jeff Tweedy van de band Wilco. If All I Was Was Black markeert een voorlopig hoogtepunt van die samenwerking.

Voor het eerst componeerde Tweedy alle liedjes speciaal voor een album van Mavis Staples (78) en behalve als gitarist in de meeste nummers is hij in Ain't No Doubt About It ook te horen als zanger. Een prachtig liedje, dat zo van Wilco had kunnen zijn. Veel andere nummers lijken geschreven met de legendarische Staples Singers in gedachten. Gospel vermengd met soul en een beetje pop, zoals zij dat in de jaren zestig in liedjes als I'll Take You There en Respect Yourself zo meesterlijk over het voetlicht brachten. De liedjes op If All I Was Was Black zijn kleiner, Staples zingt wat lager maar de

ka. Precies vijftig jaar geleden bracht ze met haar vader het nummer 'Why? (Am I Treated So Bad)' uit. Het is een song over de haat die negen jongeren over zich uitgestort kregen toen ze zich als eerste Afro-Amerikaanse leerlingen aanmeldde bij een gesegregeerde school in Little Rock. En zoals zij ze van haar vader heeft geleerd,⁹ zou zo Jezus het niet van zijn moeder hebben geleerd? Wat zing je daar, mam? Oh, ik zing een lied over andere tijden, over een toekomst waarin niemand meer bang hoeft te zijn, over een toekomst waarin niemand meer op de vlucht hoeft. Over een toekomst waarin niemand meer te kort komt en iedereen genoeg.

Zo'n moeder heb ik niet gehad, ik zeg het heel eerlijk, maar mijn kinderen wel. En misschien uw kinderen ook. En ik hoop dat de jonge vrouwen, de meisjes van nu, later zulke moeders worden. Dat hoop ik, dat wens ik deze wereld, ons toe. Moeders, die ons niet alleen laten zien met de ogen van het hart, maar ook moeders, die intens huilen om de verscheurdheid van deze aarde en haar mensen. Moeders, die met ons uit kijken en luisteren naar ergens een kloppend hart in hun binnenste, dat een nieuwe toekomst zal inluiden. Amen.

urgentie is niet minder dan destijds. Tweedy's teksten zijn ingegeven door de actualiteit van een steeds onverdraagzamer en ongelijker Amerika. Mavis Staples maakt zich die zorgen knap eigen op een prachtig ingetogen, sober maar raak geproduceerd album.

⁹ -Saskia Bosch: Mavis Staples nog helemaal bij de tijd Precies vijftig jaar geleden bracht de Amerikaanse zangeres Mavis Staples met haar groep The Staple Singers het nummer 'Why? (Am I Treated So Bad)' uit. Het is een song over de haat die negen jongeren over zich uitgestort kregen toen ze zich als eerste Afro-Amerikaanse leerlingen aanmeldde bij een gesegregeerde school in Little Rock. Precies vijf decennia later vormde de beelden van de demonstratie van extreemrechtse activisten in Charlottesville eerder dit jaar de aanleiding voor haar nieuwe album 'If All I Was Was Black'. Samen met songschrijver en producer Jeff Tweedy (Wilco) goot Staples haar woede over het geweld waar Afro-Amerikanen in de Verenigde Staten nog steeds mee te maken krijgen in tien nieuwe songs. Het levert nummers op waarin soms de boosheid voelbaar is, maar waarin Staples ook haar compassie laat spreken. Een van de indrukwekkendste nummers van het album is het titelnummer waarin Staples de luisteraar uitdaagt meer te zien dan alleen de kleur van haar huid. Het aangrijpende album weet hierdoor de tijdgeest goed te vatten. Daarnaast laat de inmiddels 78-jarige Staples ook horen vocaal nog helemaal bij de pinken te zijn. Omgeven door een mix van soepele soul- en r&b-klanken klinkt Staples' zang prachtig warm en doorleefd.